

Бойко Марія Геннадіївна

студентка 1-го курсу магістратури факультету прокуратури
та слідства (кримінальної юстиції)

Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСВІТНІЙ ОМБУДСМЕН: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ІНСТИТУТУ

У сучасному світі механізм забезпечення прав та свобод людини потребує постійного вдосконалення та створення нових організаційних та інституційних складових. В таких умовах інститут омбудсмена виявляється надзвичайно корисним, таким, що діє в інтересах громадян і водночас самої держави, підвищуючи тим самим рівень довіри з боку населення до влади. Омбудсмен у певній мірі виступає медіатором, на його плечі покладаються завдання з вирішення конфліктів до їх розгляду органами правосуддя і це значно розвантажує останні.

Вважається, що термін «омбудсмен» походить від давньошведського слова «umbud», що в перекладі означає «представник», або «особа, яка користується довірою і представляє інтереси інших осіб» [1, с. 20-21].

Закордонний досвід демонструє нам інститути спеціалізованих омбудсменів у сферах найбільш грубого та масового порушення прав людини і доводить виключно позитивні аспекти. Зокрема, такі країни як США, Велика Британія, Канада виділяють в своєму механізмі правового захисту – студентських омбудсменів [2].

Зважаючи на норми нового Закону України «Про освіту» для підтримки всіх учасників навчального процесу з 1 січня 2019 року Міністерством освіти і науки України запроваджується новий соціальний інститут – освітній омбудсмен. Він є важливою складовою розвитку освітнього та навчально-виховного процесу [3].

Освітній омбудсмен – посадова особа, на яку Кабінетом Міністрів України покладається виконання завдань із захисту прав у сфері освіти (сприяння реалізації державної політики; здійснення заходів щодо додержання законодавства про освіту; вжиття заходів для забезпечення належних умов для рівного доступу до здобуття освіти; розгляд скарг; прийняття рішення щодо скарги та надання

рекомендацій закладам освіти, органам управління освітою; надання консультацій тощо).

Вимоги до кандидата на посаду: заборона поєднання з іншою діяльністю, (крім творчої та викладацької); громадянин України, який проживає на території держави не менше 5 років; з вищою освітою та відповідним досвідом роботи, а також вільне володіння державною мовою. Задля допомоги освітньому омбудсмену буде створено спеціальну службу з 15 осіб. Коли надходитиме певна скарга про порушення прав у сфері освіти – служба має 1 місяць на її розгляд. В результаті освітній омбудсмен приймає рішення про обґрунтованість чи необґрунтованість скарги та надає письмову відповідь про результати її розгляду. Коли скарга виявилась обґрунтована – протягом 5 робочих днів ним вчиняються дії з поновлення та захисту порушених прав заявників [4].

Для громадян України цей новий інститут стає досить надійною гарантією їх життя у демократичній державі та наближенням до європейських правових стандартів. Уповноважений сприятиме правовій освіті дітей, підлітків, дорослих, залучених до навчально-виховного процесу. Перш за все, діти та підлітки в силу особливостей психічного й фізичного розвитку вимагають особливого підходу, самостійно не можуть захистити свої права і законні інтереси. А отже, омбудсмен має стати гарантом їх освітніх прав, вимагати справедливого ставлення до учнів та студентів, а також сприяти визнанню за дітьми тих прав, які ще не отримали юридичної регламентації. Омбудсмен акцентуватиме увагу педагогічної спільноти на потребах їх вихованців та на шляхах удосконалення освітнього процесу, приводити в дію всі державні інституції, які були створені для забезпечення належних умов освітнього процесу та захисту прав кожної особи, яка потребує такого.

Він стане альтернативною й додатковою можливістю врегулювання освітніх конфліктів. Водночас у разі звернення до освітнього омбудсмена не виключається можливість використання судової форми або інших позасудових процедур врегулювання спорів. Тобто розвиток інституту освітнього омбудсмена дозволить не тільки реалізовувати демократичні механізми освітнього процесу, а й захищати права кожного учня і студента відповідно до вітчизняного і міжнародного законодавства.

Крім того, освітній омбудсмен має стати інституцією, яка не лише врегульовує конфлікти, але й запобігає їм. Запобігання порушенням прав людини, зокрема й освітніх прав, є однією з цілей сучасного правового регулювання, а механізм реалізації такої цілі включає, зокрема, інституційний і динамічний елементи [5, с. 629, 635]. Інституційним елементом у нашому випадку є існування такої інституції, як освітній омбудсмен, а динамічним елементом є засоби, якими він запобігає порушенням освітніх прав людини. Серед таких запобіжних функцій освітнього омбудсмена слід назвати, передусім, безперешкодне відвідування органів публічної влади та закладів освіти всіх рівнів незалежно від форми власності, надання рекомендацій закладам освіти й органам управління освітою, а також надання консультацій здобувачам освіти, їх батькам й/або законним представникам, а також педагогічним, науково-педагогічним і науковими працівникам – ці заходи зумовлені сприяти недопущенню правопорушень в освітній сфері.

Сучасна ситуація в освіті характеризується тим, що права учнів та студентів часто порушуються або реалізуються лише частково. Зараз дуже часто виникають ситуації цькування учнів та студентів в навчальних закладах, жорстоке відношення з боку вчителів, цілеспрямоване заниження оцінок, ненадання належного рівня освіти та багато інших проблем. Формування в працівників освіти орієнтації на повагу прав учнів та студентів треба розглядати як одне із першочергових завдань.

Отже, можна вважати, що інститут освітнього омбудсмена стане надзвичайно важливим додатковим механізмом охорони та захисту прав освітян, який діятиме в нашій державі. Мінімізація психологічних, фізичних та моральних зіткнень сприятиме як підвищенню працездатності, так і розвитку творчості професорсько-викладацького складу, студентів, учнів, вчителів. Такий інститут відкриває новий рівень і горизонти розвитку у нашій країні.

Список використаних джерел

1. Сунгуров А. Ю. Институт омбудсмана: эволюция традиций и современная практика (опыт сравнительного анализа) / А. Ю. Сунгуров. – СПб. : Норма, 2005. – 384 с.

2. Волков Н. А. Возникновение и особенности функционирования института уполномоченных по правам человека (омбудсманов) в зарубежных странах / Н. А. Волков // Среднерусский вестник общественных наук. – 2009. – С. 93–99.
3. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145–VIII // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Деякі питання освітнього омбудсмена: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2018 р. № 491 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2018-%D0%BF>
5. Батан Ю. Д. Вплив превентивного механізму права на неправомірну поведінку / Ю. Д. Батан // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О.В. Козаченка, Є.Л. Стрельцова. – Миколаїв : Іліон, 2016. – С. 625–642.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ковальчук І. С.

Босова Юлія Сергіївна

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ З ВИВЧЕННЯ СУДОВИХ, ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Юридична психологія вивчає особливості психіки, факти, закономірності, що виявляються у сфері суспільно-політичних відносин. За останні 20 років, як самостійна галузь, вона зробила великий крок вперед. На це вплинуло багато факторів, як, наприклад, початок викладання в вищих навчальних закладах, як навчальну дисципліну, використання її результатів в кримінологічних цілях, для забезпечення судочинства та професійного відбору фахівців з юридичних спеціальностей тощо.

Але виникла проблема: як навчальна дисципліна, юридична психологія стала другорядною або зовсім не викладається, вважається непотрібною. Лише у вищих навчальних закладах системи МВС, СБУ,